

Lieta T-38/02

Groupe Danone pret Eiropas Kopienu Komisiju

Konkurence — Aizliegtas vienošanās — Naudas sods — Pamatnostādnes naudas soda apmēra noteikšanai — Paziņojums par sadarbību

Pirmās instances tiesas spriedums (piektā palāta) 2005. gada 25. oktobrī . . . II - 4426

Sprieduma kopsavilkums

- 1. Konkurence — Administratīvais process — Pieeja lietas materiāliem — Mērķis — Tiesību uz aizstāvību ievērošana — Piemērošanas joma — Pierādījumi, kas pamato pārkāpumu — Nepaziņotu pierādījumu izslēgšana
(EKL 81. panta 1. punkts)*
- 2. Konkurence — Administratīvais process — Pieeja lietas materiāliem — Lietas izmeklēšanas materiālos neiekļauti dokumenti — Dokumenti, kurus var izmantot lietas dalībnieku aizstāvībai — Lietas dalībnieku pienākums lūgt par tiem paziņot*

3. *Konkurence — Administratīvais process — Tiesību uz aizstāvību ievērošana — Paziņojums par iebildumiem — Nepieciešamais saturs
(Padomes Regula Nr. 17)*

4. *Konkurence — Naudas sods — Apmērs — Noteikšana — Tiesības uz aizstāvību — Tiesas kontrole — Kopienų tiesas neierobežota kompetence
(EKL 229. pants; Padomes Regulas Nr. 17 17. pants)*

5. *Konkurence — Naudas sods — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Pārkāpumu būtiskums — Atbildību pastiprinoši apstākļi — Komisijas pienākums neatkāpties no savas iepriekšējās lēmumu pieņemšanas prakses — Neesamība
(Padomes Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts)*

6. *Konkurence — Administratīvais process — Tiesību uz aizstāvību ievērošana — Pieeja lietas materiāliem — Piemērošanas joma — Pierādījumi, ko mutvārdos sniegusi trešā persona — Pienākums padarīt tos pieejamus attiecīgajam uzņēmumam, vajadzības gadījumā sastādot dokumentu*

7. *Konkurence — Naudas sods — Apmērs — Atbilstošs raksturs — Tiesas kontrole — Pierādījumi, ko var ņemt vērā Kopienų tiesa — Informācija, kas nav iekļauta lēmumā, ar kuru uzliek naudas sodu un kura nav prasīta tā pamatošanai — Ietveršana
(EKL 229., 230. un 253. pants; Padomes Regulas Nr. 17 17. pants)*

8. *Iestāžu akti — Pamatojums — Pienākums — Piemērošanas joma — Lēmums, ar ko uzliek naudas sodu — Tādu vērtējuma kritēriju norādīšana, kas ļāvuši Komisijai izvērtēt pārkāpuma būtiskumu un ilgumu — Pietiekama norāde
(EKL 253. pants; Padomes Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkta otrā daļa; Komisijas paziņojumi 96/C 207/04 un 98/C 9/03)*

9. *Konkurence — Aizliegtas vienošanās — Tirdzniecības noteikšana — Mērķis — Tirdzniecības starp dalībvalstīm ietekmes noteikšana
(EKL 81. panta 1. punkts)*

10. *Konkurence — Kopienu noteikumi — Pārkāpumi — Naudas sods — Noteikšana — Kritēriji — Naudas soda vispārējā līmeņa paaugstināšana — Pieļaujamība — Nosacījumi (Padomes Regula Nr. 17)*

11. *Konkurence — Naudas sods — Apmērs — Noteikšana — Komisijas pieņemtajās Pamatnostādnēs noteiktā aprēķina metode — Komisijas pienākums tās ievērot — Sekas — Pienākums pamatot jebkuru atkāpi (Padomes Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts; Komisijas paziņojums 98/C 9/03)*

12. *Konkurence — Naudas sods — Apmērs — Noteikšana — Par sevišķi būtiskiem atzīti pārkāpumi, pamatojoties vienīgi uz to pašu raksturu — Nepieciešamība noteikt to ietekmi un ģeogrāfisko apjomu — Neesamība (Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts; Komisijas paziņojums 98/C 9/03)*

13. *Konkurence — Naudas sods — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Pārkāpumu būtiskums — Attiecīgā uzņēmuma vispārējā apgrozījuma un apgrozījuma, kas veikts, pārdodot preces, kuras ir pārkāpuma priekšmets, ņemšana vērā — Robežas (Padomes Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts)*

14. *Konkurence — Aizliegtas vienošanās — Piedalīšanās uzņēmumu sanāksmēs, kuras ir vērstas pret konkurenci — Apstākļi, kas gadījumā, ja nenotiek norobežošanās no pieņemtajiem lēmumiem, ļauj secināt par piedalīšanos aizliegtajā vienošanās — Šķietami uzspiesta piedalīšanās — Apstākļi, kas neattiecinā uzņēmumu, kurš nav izmantojis iespēju oficiāli paziņot kompetentajām iestādēm (EKL 81. panta 1. punkts; Padomes Regulas Nr. 17 3. pants)*

15. *Konkurence — Naudas sods — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Pārkāpumu būtiskums, kas ir saistīts ar centieniem panākt preventīvu iedarbību (Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts)*

16. *Konkurence — Administratīvais process — Komisijas lēmums, ar ko konstatēts pārkāpums un kas ir pieņemts vēlāk par Komisijas lēmumu, kas attiecas uz to pašu uzņēmumu — Pārkāpumu, kas ir abu lēmumu priekšmets, neidentiskums — Principa “non bis in idem” pārkāpums — Neesamība*

17. *Konkurence — Naudas sods — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Pārkāpumu būtiskums — Novērtējums, ņemot vērā attiecīgā pārdošanas apjoma absolūto vērtību — Pielaujamība*
(Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts)
18. *Konkurence — Administratīvais process — Komisijas lēmums, ar ko konstatēts pārkāpums — Apvienojamie pierādījumi — Nepieciešamais pierādījuma spēka līmenis*
(EKL 81. panta 1. punkts)
19. *Kopienas tiesības — Principi — Pamattiesības — Nevainīguma prezumpcija — Tiesvedība konkurences lietā — Piemērojamība*
20. *Konkurence — Naudas sods — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Pārkāpumu būtiskums un ilgums — Pārkāpums, ko izdarījuši vairāki uzņēmumi — Individuāli izvērtējams būtiskums*
(Padomes Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts)
21. *Konkurence — Naudas sods — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Pārkāpuma būtiskums — Atbildību pastiprinoši apstākļi — Viena uzņēmuma draudi izrēķināties, kas izteikti citam uzņēmumam*
22. *Konkurence — Administratīvais process — Komisijas lēmums, ar ko konstatēts pārkāpums — Citu uzņēmumu, kas piedalījās pārkāpumā, paziņojumu kā pierādīšanas līdzekļu izmantošana — Pielaujamība — Nosacījumi*
(EKL 81. un 82. pants)
23. *Konkurence — Naudas sods — Apmērs — Noteikšana — Pamatnostādņu pieņemšana, ko veic Komisija — Tādas aprēķina metodes izmantošana, kas ir saistīta ar pārkāpuma sevišķu būtiskumu un ilgumu un kurā ievērota maksimālā robeža salīdzinājumā ar katra uzņēmuma apgrozījumu — Tiesiskums*
(Padomes Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts; Komisijas paziņojums 98/C 9/03)
24. *Konkurence — Naudas sods — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Pārkāpumu būtiskums — Atbildību pastiprinoši apstākļi — Recidīvs — Jēdziens*
(Padomes Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts; Komisijas paziņojums 98/C 9/03)

25. *Konkurence — Naudas sodi — Noilguma termiņa, kas izslēdz tiesiskās drošības principa pārkāpumu, nepieņemšana*
(Padomes Regulas Nr. 17 15. pants; Komisijas paziņojums 98/C 9/03)
26. *Konkurence — Naudas sods — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Pārkāpumu būtiskums — Atbildību mīkstinoši apstākļi — Vienošanās faktiskā nepiemērošana — Katra uzņēmuma individuālās rīcības novērtējums*
(Padomes Regulas Nr. 17 15. pants)
27. *Konkurence — Naudas sods — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Pārkāpumu būtiskums — Atbildību mīkstinoši apstākļi — Aizliegtas vienošanās īstenošanas kontroles līdzekļu neesamība — Izslēgšana*
(Padomes Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts)
28. *Konkurence — Naudas sods — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Pārkāpumu būtiskums — Atbildību mīkstinoši apstākļi — Attiecīgā uzņēmuma finansiālais stāvoklis — Izslēgšana*
(Padomes Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts)
29. *Konkurence — Naudas sods — Apmērs — Noteikšana — Naudas soda neuzlikšana vai samazināšana par apsūdzētā uzņēmuma sadarbību — Tādas rīcības nepieciešamība, kas ir atvieglojusi Komisijai pārkāpuma konstatēšanu — Informācija par darbībām, kas nevar būt par pamatu naudas sodu uzlikšanai saskaņā ar Regulu Nr. 17 — Neņemšana vērā*
(Padomes Regulas Nr. 17 11. panta 4. un 5. punkts un 15. pants; Komisijas paziņojums 96/C 207/04)
30. *Konkurence — Naudas sods — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Uzņēmuma nostāja administratīvajā procesā — Katra uzņēmuma, kas piedalījies aizliegtajā vienošanās, īstenotās sadarbības līmeņa novērtējums — Vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošana — Nesalīdzināmas sadarbības līmeņi, kas pamato atšķirīgu attieksmi*
(Padomes Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts; Komisijas paziņojums 96/C 207/04)

31. *Konkurence — Naudas sods — Apmērs — Noteikšana — Naudas soda neuzlikšana vai samazināšana par apsūdzētā uzņēmuma sadarbību — Naudas soda samazināšana par faktu neapstrīdēšanu — Nosacījumi*

(Padomes Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkts; Komisijas paziņojuma 96/C 207/04 D 2 punkts)

1. Konkurences lietās pieejas lietas materiāliem mērķis ir tostarp ļaut iepazīties paziņojuma par iebildumiem adresātiem ar pierādījumiem, kas atrodas Komisijas lietas materiālos, lai tie, pamatojoties uz šiem faktiem, varētu atbilstoši izteikt savu viedokli par secinājumiem, pie kuriem Komisija ir nonākusi savā paziņojumā par iebildumiem. Pieeja lietas materiāliem attiecas uz procesuālām garantijām, kuru mērķis ir aizsargāt tiesības uz aizstāvēšanos un, it īpaši, nodrošināt tiesību tikt uzklausītam efektīvu īstenošanu.

mentiem, kas pamato pārkāpumu un kuri neatrodas izmeklēšanas lietas materiālos, un nav darīti zināmi prasītājam, ir pamats izslēgt minētos dokumentus kā pierādīšanas līdzekļus.

(sal. ar 33.–35., 65. punktu)

Komisijai ir pienākums uzņēmumiem, attiecībā uz kuriem piemēro EKL 81. pantu, piešķirt pieeju visiem izmeklēšanas laikā savāktiem dokumentiem — vienalga, vai tie šiem uzņēmumiem ir par labu vai nav, izņemot citu uzņēmumu komercnoslēpumus, iestādes iekšējos dokumentus un citu konfidenciālu informāciju.

2. Administratīvajā procesā konkurences lietās, ja dokumenti, kuros varēja būt ietverti pārkāpumu attaisnojošie fakti, atrodas Komisijas izmeklēšanas lietas materiālos, iespējamais atzinums par tiesību uz aizstāvēšanos pārkāpumu ir neatkarīgs no attiecīgā uzņēmuma rīcības administratīvā procesa laikā un no jautājuma, vai šim uzņēmumam bija jālūdz, lai Komisija piešķir pieeju tās lietas materiāliem vai nosūta noteiktus dokumentus.

Ja izrādās, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā ir balstījusies uz tādiem doku-

Savukārt, attiecībā uz dokumentiem, kuros varēja būt ietverti pārkāpumu

attaisnojošie fakti un kas neatrodas Komisijas izmeklēšanas lietas materiālos, attiecīgajam uzņēmumam ir jāiesniedz iestādei tieši izteikts lūgums par piekļuvi šiem dokumentiem; jo, ja šādi nerīkojas administratīvā procesa laikā, tiek zaudētas tiesības celt iespējamo prasību par galīgā lēmuma atcelšanu.

(sal. ar 36.–37., 42., 79. punktu)

3. Ja Komisija īpaši norāda savā paziņojumā par iebildumiem, ka tā pārbaudīs, vai attiecīgajiem uzņēmumiem uzliedami naudas sodi, un ja tā arī norāda galvenos faktiskos un tiesību apstākļus, kas ir pamatā naudas soda uzlikšanai, tādus kā pieņemtā pārkāpuma būtiskumu un ilgumu, un to, ka tas ir pieļauts apzināti vai netiši, Komisija izpilda savu pienākumu ievērot uzņēmumu tiesības tikt uzklaustītiem. Šādi Komisija norāda nepieciešamos faktus, lai uzņēmumi sevi aizstāvētu ne tikai pret pārkāpuma konstatēšanu, bet arī pret naudas soda uzlikšanu.

(sal. ar 50. punktu)

4. Attiecībā uz naudas sodu apmēra noteikšanu, kas uzlikti par konkurences noteikumu pārkāpumu, attiecīgo uzņēmumu tiesības uz aizstāvēšanos Komisijā ir nodrošinātas ar iespēju sniegt apsvērumus par pārkāpuma ilgumu, būtiskumu un to, ka ir paredzams, ka pārkāpums ir vērstis pret konkurenci. Turklāt uzņēmumi saņem papildu nodrošinājumu attiecībā uz naudas soda apmēra noteikšanu, jo Pirmās instances tiesa atbilstoši Regulas Nr. 17 17. pantam neierobežotas kompetences ietvaros EKL 229. panta nozīmē lemj par prasībām, kas celtas par lēmumiem, ar kuriem Komisija nosaka naudas sodu, un tātad tā var atcelt, samazināt vai palielināt uzlikto naudas sodu. Neierobežotas kompetences pārbaudes ietvaros Pirmās instances tiesai jāvērtē, vai uzlikta naudas soda apmērs ir samērīgs salīdzinājumā ar pārkāpuma būtiskumu un ilgumu un tai ir jālīdzsvaro pārkāpuma būtiskums ar uzņēmuma norādītajiem apstākļiem.

(sal. ar 51., 136. punktu)

5. Tas vien, ka Komisija savā iepriekšējā praksē, nosakot naudas soda apmēru, uzskatīja, ka daži fakti nebija atbildību pastiprinošie apstākļi, nenozīmē, ka tai ir pienākums saglabāt tādu pašu novērtē-

jumu vēlāk pieņemtā lēmumā. Savukārt citas lietas ietvaros uzņēmumam dotā iespēja izteikties par nodomu, ka attiecībā uz to atzist atkārtoti izdarītu pārkāpumu, nekādā ziņā nenozīmē, ka Komisijai ir pienākums tādā veidā turpināt visos gadījumos, kā arī, ja tāda iespēja nepastāv, tas netraucē attiecīgajam uzņēmumam pilnībā īstenot savas tiesības tikt uzklaustātam.

dalībnieks ir sniedzis tai mutiski, Komisijai tas jādara pieejams attiecīgajam uzņēmumam, lai tas varētu atbilstoši izteikt savu viedokli par secinājumiem, kurus Komisija ir izdarījusi, balstoties uz šo pierādījumu. Ja nepieciešams, tai šajā sakarā jā sagatavo rakstveida dokuments, kam jāatrodas lietas materiālos.

(sal. ar 57., 153., 395. punktu)

(sal. ar 66.–67. punktu)

6. Komisijai nav vispārējs pienākums sagatavot atskaites par pārrunām sapulču laikā, ko tā veikusi ar citiem lietas dalībniekiem, piemērojot Līguma konkurences noteikumus.

Šāda pienākuma neesība tomēr neatceļ Komisijai uzliktos pienākumus lietas materiālu piekļuves jautājumā. Nav atzīts, ka, izmantojot mutisku sazināšanos ar trešajām personām, ir apdraudētas tiesības uz aizstāvēšanos. Ja Komisija vēlas savā lēmumā izmantot pārkāpumu pamatojošu pierādījumu, kuru cits lietas

7. Attiecībā uz prasībām, kas vērstas pret Komisijas lēmumiem par naudas soda uzlikšanu uzņēmumiem par konkurences noteikumu pārkāpumu, Pirmās instances tiesai ir kompetence divos gadījumos. Pirmkārt, tai jāpārbauda lēmumu tiesiskums atbilstoši EKL 230. pantam. To darot, tai it īpaši jāpārbauda, vai ir ievērots pienākums norādīt pamatojumu, kas paredzēts EKL 253. pantā, kura pārkāpuma gadījumā lēmums ir atzīstams par spēkā neesošu. Otrkārt, Pirmās instances tiesai neierobežotas kompetences ietvaros, kas tai piešķirta ar EKL 229. pantu un 17. pantu Regulā Nr. 17, ir pilnvaras izvērtēt naudas sodu apmēra piemērotību. Šis vērtējums var attaisnot papildu informācijas sniegšanu

un ņemšanu vērā, norāde uz ko apstrīdētajā lēmumā nav tāda prasība kā EKL 253. pantā paredzētais pienākums norādīt pamatojumu.

apstākļos būtiskās formālās prasības, kas veido pienākumu norādīt pamatojumu, ir izpildītas, ja Komisija savā lēmumā norāda apstākļus, kurus tā ņēma vērā vērtējumā, piemērojot šīs Pamatnostādnes, un, ja nepieciešams, paziņojumu par sadarbību, kas tai ļāva izvērtēt pārkāpuma būtiskumu un ilgumu naudas soda apmēra aprēķināšanai.

(sal. ar 95. punktu)

(sal. ar 97. punktu)

8. Pienākuma norādīt pamatojumu piemērošanas apjoms attiecībā uz naudas soda, kurš uzlikts par Kopienu konkurences noteikumu pārkāpumu, aprēķināšanu ir jānosaka saskaņā ar Regulas Nr. 17 15. panta 2. punkta otrās daļas noteikumiem, atbilstoši kuriem, “[n]osakot naudas soda apmēru, ņem vērā gan pārkāpuma būtiskumu, gan tā ilgumu”. Tātad būtiskās formālās prasības, kas veido pienākumu norādīt pamatojumu, ir izpildītas, ja Komisija savā lēmumā norāda apstākļus, kuru vērtējums tai ļāva izvērtēt pārkāpuma būtiskumu un ilgumu. Turklāt Pamatnostādnes naudas soda noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK Līguma 65. panta 5. punktu, kā arī paziņojums par sadarbību lietās par aizliegtajām vienošanām ietver norādījumus par apstākļiem, kas Komisijai jāņem vērā, nosakot pārkāpuma būtiskumu un ilgumu. Šajos

9. Atbilstoši EKL 81. panta 1. punktam attiecīgais tirgus jādefinē, lai noteiktu, vai vienošanās spēj skart tirdzniecību starp dalībvalstīm un tās mērķis vai tās rezultāts ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci kopējā tirgū. Lidz ar to pienākums noteikt attiecīgo tirgu lēmumā, kas pieņemts atbilstoši EKL 81. panta 1. punktam, Komisijai ir uzliekams tikai tad, ja bez šādas noteikšanas nav iespējams novērtēt, vai vienošanās, lēmums par uzņēmumu apvienošanos vai attiecīgas saskaņotas darbības spēj skart tirdzniecību starp dalībvalstīm un tās mērķis vai tās rezultāts ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci kopējā tirgū.

(sal. ar 99. punktu)

10. Saskaņā ar Regulu Nr. 17 Komisijai ir rīcības brīvība naudas sodu apmēra noteikšanā, lai virzītu uzņēmumu rīcību uz konkurences noteikumu ievērošanu.

pieņēmumi. Lai noteiktu pārkāpumu būtiskumu, Komisijai turpmāk starp dažādiem apstākļiem noteikti jāņem vērā tie apstākļi, kas ir ietverti Pamatnostādnēs, izņēmuma gadījumā, ja nepieciešams, var atkāpties, tieši norādot motīvus, kas pamato atkāpšanos konkrētā jautājumā.

Fakts, ka Komisija iepriekš piemēroja noteikta apmēra naudas sodus noteikta veida pārkāpumiem, neliedz tai iespēju paaugstināt šo apmēru Regulā Nr. 17 noteiktajās robežās, ja tas ir nepieciešams Kopienų konkurences politikas īstenošanas nodrošināšanai. Tieši pretēji — Kopienų konkurences noteikumu efektīva piemērošana pieprasa, lai Komisija varētu jebkurā brīdī pielāgot naudas sodu apmēru šīs politikas vajadzībām.

(sal. ar 138. punktu)

(sal. ar 134.–135., 154., 395., 407., 415. punktu)

11. Ja Komisija ievieš Pamatnostādnēs naudas soda noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK Līguma 65. panta 5. punktu, lai, ievērojot Līgumu, precizētu kritērijus, kurus tā gatavojas piemērot, īstenojot savu rīcības brīvību, no tā izriet šo tiesību automātiska ierobežošana, jo tai jāpielāgojas norādošiem noteikumiem, kurus patī ir

12. Pamatnostādnēs naudas soda noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK Līguma 65. panta 5. punktu, Komisija norādīja, ka visbiežāk kā sevišķi būtiski ir vērtēti horizontāli ierobežojumi, piemēram, "cenu karteļi" un tirgus sadales kvotas vai citāda prakse, kas apdraud iekšējā tirgus pienācīgu darbību. No šī norādītā apraksta izriet, ka vienošanās vai saskaņotās darbības, it īpaši attiecībā uz cenu noteikšanu un klientūras sadalīšanu var tikt šādi vērtētas, balstoties tikai un vienīgi uz to veidu, un nav nepieciešams, lai šādai rīcībai būtu raksturīga īpaša ietekme vai ģeogrāfiskais apjoms. Šo secinājumu apstiprina fakts, ka, ja par būtiskiem uzskatāmu pārkāpumu norā-

došajā aprakstā ir minēts, ka tas attiecas uz tāda paša veida pārkāpumiem kā pārkāpumi, kuri definēti kā sīkāki pārkāpumi, “tikai tiem ir lielāka ietekme uz tirgu un to ietekme attiecas uz plašām kopējā tirgus jomām”, tad savukārt sevišķi būtisku pārkāpumu aprakstā nav minēta prasība ne attiecībā uz ietekmi, ne seku radišanu īpašā ģeogrāfiskā zonā.

izriet, ka ne vienam, ne otram no šiem apgrozījuma apjomiem nevajag piešķirt nesamērīgu nozīmīgumu salīdzinājumā ar citiem vērtējamiem faktiem, tādējādi atbilstoša naudas soda apmēra noteikšana nevar būt vienkārša aprēķina, kas balstīts uz apgrozījuma kopējo apjomu, rezultāts.

(sal. ar 158., 367. punktu)

(sal. ar 150.–151. punktu)

13. Novērtējot pārkāpuma smagumu, atsevišķos gadījumos kā viens no vērtējamajiem faktiem var būt preču, kuras ir pārkāpuma priekšmets, apjoms un vērtība, uzņēmuma lielums un ekonomiskā spēja, un attiecīgi ietekme, kādu tas varēja īstenot tirgū. No vienas puses izriet, ka, nosakot naudas soda apmēru, ir atļauts ņemt vērā gan uzņēmuma apgrozījuma kopējo apjomu, kas norāda, lai arī aptuveni un nepilnīgi, tā lielumu un ekonomisko spēju, gan arī preču, kas ir pārkāpuma priekšmets, pārdošanas apgrozījuma apjomu, kas dod norādi uz uzņēmuma lielumu. No otras puses

14. Tad, kad ir pierādīts, ka uzņēmums ir piedalījies acīmredzami pret konkurenci vērstās sapulcēs starp uzņēmumiem, tam ir jāsniedz norādes, kas var pierādīt, ka tā piedalīšanās minētajās sapulcēs nav bijusi vērstā pret konkurenci, pierādot, ka tas saviem konkurentiem ir norādījis, ka sanāksmē piedalījās ar citu nolūku nekā viņi. Ja šāda norobežošanās pierādījuma nav, piedalīšanās minētajās sapulcēs, lai arī pasīva, ļauj uzskatīt, ka uzņēmums piedalās no šīm sapulcēm izrietošā aizliegtā vienošanās. Turklāt fakts, ka šis uzņēmums nerikojas saskaņā ar šo sapulču rezultātiem, nenonem tam atbildību par piedalīšanās faktu aizliegtajā vienošanās. Visbeidzot, uzņēmums, kas piedalījās šādās sapulcēs, nevar atsaukties uz faktu, ka tas ir piedalījies citu dalībnieku, kuriem, iespējams, ir lielāka

ekonomiskā vara, spiediena rezultātā. Uzņēmums varēja ziņot par spiedienu, kas tiek uz to izdarīts, kompetentajām iestādēm un drīzāk iesniegt Komisijai sūdzību, piemērojot Regulas Nr. 17 3. pantu, nekā piedalīties attiecīgajās darbībās.

(sal. ar 164., 245., 423. punktu)

Kopienų konkurences tiesību jomā šis princips aizliedz Komisijai kādu uzņēmumu atkārtoti sodīt vai iesūdzēt tiesā par rīcību, kas vērsta pret konkurenci, par kuru tas ir sodīts vai attiecībā uz kuru ir atzīts, ka tas nav vainojams, pamatojoties uz iepriekšēju Komisijas lēmumu, kas nav pārsūdzams. Principa "*non bis in idem*" piemērošana ir pakļauta trīs nosacījumiem: fakti ir identiski, likumpārkāpējs ir viens un tas pats un aizsargātās tiesiskās intereses ir vienas un tās pašas.

15. Centieni ar naudas sodiem atturēt no turpmākām tamlīdzīgām darbībām ir neatņemama daļa no naudas sodu pielāgošanas atkarībā no pārkāpuma būtiskuma, jo šie centieni novērš to, ka ar aprēķinu metodi nonāk pie naudas sodu apmēra, kas attiecībā uz dažiem uzņēmumiem nesasniegtu atbilstošu apmēru, lai naudas sods atturētu no turpmākām tamlīdzīgām darbībām.

(sal. ar 170. punktu)

16. "*Non bis in idem*" princips, kas ir arī nostiprināts Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas protokola Nr. 7 4. pantā, ir vispārējs Kopienų tiesību princips, kura ievērošana nodrošina tiesa.

(sal. ar 191. punktu)

(sal. ar 184.–185. punktu)

17. Konkurences noteikumu pārkāpuma būtiskums ir atkarīgs ne tikai no tā ģeogrāfiskā apjoma vai pārdošanu, kuras skar aizliegtā vienošanās, samēra salīdzinājumā ar pārdošanas apjomu, kas realizēts Eiropas Savienībā kopumā. Neatkarīgi no iepriekš minētajiem kritērijiem, attiecīgo pārdošanu absolūtā vērtība arī ir pārkāpuma būtiskuma atbilstošs rādītājs, jo tas precīzi atspoguļo darījumu ekonomisko nozīmi, kuru pārkāpums izslēdz no normālas konkurences.

18. Attiecībā uz EKL 81. panta 1. punkta pārkāpuma pierādīšanu Komisijai ir jāpierāda tās konstatētie pārkāpumi un jāsavāc atbilstoši pierādījumi, lai no tiesību viedokļa pietiekami pierādītu pārkāpumu veidojošo faktu esamību. Tiesas šaubas jāizmanto par labu uzņēmumam — lēmuma par pārkāpuma atzīšanu adresātam. Tādējādi tiesa nevarētu secināt, ka Komisija no tiesību viedokļa ir pietiekami pierādījusi attiecīgā pārkāpuma esamību, ja par šo jautājumu tai vēl ir šaubas, it īpaši, izskatot prasības par lēmuma, ar kuru ir uzlikts naudas sods, atcelšanu.
19. Nevainīguma prezumpcijas princips, kas it īpaši izriet no Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. panta 2. punkta, ir viena no pamattiesībām, kuras aizsargā Kopienų tiesību sistēma saskaņā ar Tiesas judikatūru, ko turklāt apstiprina Vienotā Eiropas Akta preambula un Līguma par Eiropas Savienību 6. panta 2. punkts, kā arī Eiropas Savienības pamattiesību hartas 47. pants. Ņemot vērā attiecīgo pārkāpumu veidu, kā arī ar tiem saistīto sodu veidu un smaguma pakāpi, nevainīguma prezumpcijas princips ir it īpaši piemērojams procedūrās par konkurences noteikumu pārkāpumiem, kuras piemēro uzņēmumiem, attiecībā uz kuriem var tikt pasludināts lēmums par naudas soda vai kavējuma naudas uzlikšanu.

Komisijai ir jāsniedz precīzi un atbilstoši pierādījumi, lai radītu stingru pārliecību, ka pārkāpums ir izdarīts.

(sal. ar 216. punktu)

Tomēr ir svarīgi norādīt, ka katram Komisijas sniegtajam pierādījumam nav obligāti jāatbilst šiem kritērijiem attiecībā uz katru pārkāpuma apstākli. Pietiek, ka šai prasībai atbilst visaptveroši izvērtēts pazīmju kopums, uz kuru atsaucas iestāde.

(sal. ar 215., 217.–218. punktu)

20. Ja pārkāpumā iesaistīti vairāki uzņēmumi, nosakot naudas soda apmēru, jāpārbauda katra uzņēmuma nodarītā kaitējuma būtiskums, kas it īpaši nozīmē, ka jānosaka katra uzņēmuma attiecīgā loma pārkāpumā, kamēr tas šajā pārkāpumā ir piedalījies.

Šis secinājums loģiski izriet no sodu individuālās piemērošanas principa, saskaņā ar kuru uzņēmumam ir jāpiemēro sods tikai par tiem faktiem, kas individuāli tam tiek pārmesti, princips, kas ir jāpiemēro ikvienā administratīvajā procesā, kurš var noslēgties ar sankciju piemērošanu atbilstoši Kopienu konkurences noteikumiem.

(sal. ar 277.–278. punktu)

21. Faktu, ka uzņēmums, kas ir Aizliegtas vienošanās dalībnieks, piespiež otru minētās Aizliegtas vienošanās dalībnieku paplašināt šīs vienošanās apjomu, draudot ar represijām atteikuma gadījumā, var uzskatīt par atbildību pastiprinošu apstākli. Faktiski šāda rīcība tieši palīdzina ar aizliegto vienošanos nodarīto kaitējumu, un uzņēmumam, kas ir šādi rīkojies, ir jānes īpaša atbildība par šo faktu.

(sal. ar 281. punktu)

22. Neviena Kopienas tiesību norma vai vispārējs princips neaizliedz Komisijai, apsūdzot kādu uzņēmumu, atsaukties uz cita apsūdzētā uzņēmuma paziņojumiem. Pretējā gadījumā, Komisijai uz-

liktais pienākums pierādīt rīcību, kas ir pretēja EKL 81. un 82. pantam, būtu nepierādāms un nesavienojams ar EK līgumā Komisijai noteikto uzdevumu uzraudzīt šo noteikumu pareizu piemērošanu. Tomēr uzņēmuma, kas ir apsūdzēts par piedalīšanos aizliegtajā vienošanās, paziņojums, kura pareizību apstrīd vairāki apsūdzētie uzņēmumi, nevar uzskatīt par tādu, kas pietiekami pierāda attiecīgos faktus, kamēr to nepamato citi pierādījumi. Ja aizliegtajā vienošanās ir tikai divus dalībniekus, ir pietiekami ar to, ka viens dalībnieks ir apstrīdējis otra dalībnieka paziņojuma saturu, lai atbilstu prasībai, ka šo paziņojumu pamato citi pierādījumi. Vēl jo vairāk, tas attiecas uz paziņojumu, kas samazina uzņēmuma, kura vārdā tas ir izteikts, atbildību, to piedēvējot citam uzņēmumam.

Turklāt saistībā ar dokumentu, kas pierāda, ka viens uzņēmums ir izteicis draudus citam uzņēmumam, un kura pierādījuma raksturu apstrīd šis pirmais minētais uzņēmums, tad, izvērtējot šāda dokumenta pierādījuma spēku, vispirms ir jāpārbauda informācijas, kuru tas satur, ticamība. It īpaši jāņem vērā dokumenta izcelsme, tā izstrādes ap-

stākļi, adresāts un jāpārlicinās, vai pēc satura tas šķiet saprātīgs un uzticams.

(sal. ar 285.–286. punktu)

23. Atbilstoši Pamatnostādnēs naudas soda noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK Līguma 65. panta 5. punktu, izklāstītajai metodoloģijai naudas sodu apmēra aprēķins tiek izdarīts atkarībā no diviem Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā minētajiem kritērijiem, proti, pārkāpuma būtiskuma un tā ilguma, ievērojot maksimālo robežu salīdzinājumā ar katra uzņēmuma apgrozījumu, ko nosaka tie paši noteikumi.

Līdz ar to nevar uzskatīt, ka Pamatnostādnēs pārsniedz atbilstošās sodu tiesību normām, kuras nosaka šie noteikumi.

(sal. ar 343.–344. punktu)

24. Novērtējot pārkāpuma būtiskumu, lai noteiktu naudas soda apmēru, Komisijai jāņem vērā ne tikai konkrētā gadījuma īpašie apstākļi, bet arī konteksts, kādā pārkāpums ir izdarīts, un jā rūpējas, lai tās rīcība atturētu no turpmākām tamlīdzīgām darbībām, it īpaši, attiecībā uz pārkāpumiem, kuri īpašikaitē Kopienų mērķu īstenošanai.

Šajā sakarā, pieļautā pārkāpuma būtiskuma analizē jāņem vērā iespējami atkārtoti izdarīti pārkāpumi. Faktiski, no atturēšanas no turpmākām tamlīdzīgām darbībām aspekta, atkārtoti izdarīts pārkāpums ir apstākļis, kas pamato ievērojamu naudas soda pamatapjoma palielināšanu. Tas ir pierādījums, ka iepriekš uzliktais sods nav pietiekami atturējis no turpmākām tamlīdzīgām darbībām.

Turklāt atkārtoti izdarīta pārkāpuma apstākļis, neskatoties uz to, ka tas attiecas uz paša pārkāpuma izdarītāja raksturojumu, proti, tā tieksmi pieļaut šādus pārkāpumus, šī paša iemesla dēļ ir ļoti nozīmīgs rādītājs par attiecīgās rīcības būtiskumu, un, attiecīgi, nepieciešamību palielināt soda apmēru, lai efektīvi atturētu no turpmākām tamlīdzīgām darbībām.

Vairākās valsts tiesību sistēmās iekļautais atkārtoti izdarīta pārkāpuma jēdziens nozīmē, ka persona ir pieļāvusi jaunus pārkāpumus pēc tam, kad ir bijusi sodīta par līdzīgiem pārkāpumiem.

rences noteikumu pārkāpumam, nedz Pamatnostādnes naudas soda noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu.

Tomēr atkārtoti izdarīta pārkāpuma jēdziens, ņemot vērā tā mērķi, uzreiz nenozīmē iepriekš uzlikta naudas soda konstatēšanu, bet tikai iepriekš izdarīta pārkāpuma konstatēšanu. Faktiski, tas, ka tiek ņemts vērā, ka dotais pārkāpums ir izdarīts atkārtoti, nosaka uzņēmumam, kas ir vainīgs par pārkāpuma rašanās faktiem, smagāku sodu, kad izrādās, ka iepriekšējais atzinums par pārkāpumu nav bijis pietiekams, lai atturētu no pārkāpuma atkārtošanas. Šajā sakarā apstākļi, kas nosaka, ka pārkāpums ir izdarīts atkārtoti, ir nevis iepriekšēja soda uzlikšana, bet iepriekšējs konstatējums, ka pārkāpuma izdarītājs ir pieļāvis pārkāpumu.

(sal. ar 352.–353. punktu)

26. Pamatnostādņu naudas soda noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu, 3. punktā minētie atbildību mikstinošie apstākļi ir balstīti uz katra uzņēmuma paša rīcību.

(sal. ar 347.–349., 362.–363. punktu)

25. Noilguma termiņš nevar nodrošināt tiesiskās drošības aizsardzību un tā pārkāpums ir šī principa neievērošana tikai tad, ja šāds noilguma termiņš iepriekš ir bijis noteikts, ko neparedz nedz Regulas Nr. 17 15. pants, kas ir atbilstošā sodu tiesību norma, kuru Komisija var piemērot Kopienų konku-

No tā izriet, ka, novērtējot atbildību mikstinošus apstākļus, attiecībā uz apstākļi par līgumu neistenošanu jāņem vērā nevis ietekme, kas izriet no pārkāpuma kopumā un kuru jāņem vērā, novērtējot pārkāpuma faktisko ietekmi uz tirgu, lai noteiktu pārkāpuma būtiskumu (pamatnostādņu 1. A punkta pirmā daļa), bet katra uzņēmuma indi-

viduālā rīcība, lai novērtētu būtiskumu atkarībā no katra uzņēmuma līdzdalības pārkāpumā.

(sal. ar 383.–384. punktu)

27. Aizliegtas vienošanās ieviešanas kontroles līdzekļu neesamība pati par sevi nav atbildību mikstinošs apstāklis.

(sal. ar 393. punktu)

28. Komisijai, nosakot par Kopienas konkurences noteikumu pārkāpumu uzliekamā naudas soda apmēru, nav pienākuma ņemt vērā uzņēmuma finansiālās grūtības, kas radītu nepamatotas konkurences priekšrocības uzņēmumiem, kuri nav pietiekami pielāgojušies tirgus apstākļiem.

(sal. ar 413. punktu)

29. Naudas soda samazināšana par sadarbību administratīvajā procesā ir pamatota tikai tad, ja attiecīgā uzņēmuma rīcība atviegloja Komisijai atzīt pārkāpumu, un, ja nepieciešams, to pārtraukt.

Šajā sakarā uzņēmuma sadarbība izmeklēšanā nedod tiesības uz naudas soda samazināšanu, ja šī sadarbībā nepārsniedza to, kas izriet no uzņēmumam piekritošiem pienākumiem atbilstoši 11. panta 4. un 5. punktam Regulā Nr. 17. Savukārt, ja, atbildot uz lūgumu sniegt informāciju atbilstoši Regulas Nr. 17 11. pantam uzņēmums sniedza plašāku informāciju, nekā Komisija var pieprasīt atbilstoši minētajam pantam, attiecīgajam uzņēmumam naudas sods var tikt samazināts.

Fakts, ka izmeklēšanas par aizliegto vienošanos ietvaros uzņēmums nodod Komisijas rīcībā informāciju attiecībā uz darbībām, par kurām jebkurā gadījumā tas nebūtu jāatbrīvo no naudas soda atbilstoši Regulai Nr. 17, nav sadarbība, kas izriet no paziņojuma par sadarbību lietās par aizliegtajām vienošanām un vēl

jo vairāk, kas izriet no paziņojuma par sadarbību D. punkta piemērošanas jomas.

(sal. ar 449., 451.–452., 471. punktu)

30. Komisija, novērtējot uzņēmuma sniegto sadarbību administratīvajā procesā, kas ir ierosināts saistībā ar aizliegtu vienošanos, nav pārkāpusi vienlīdzīgas attieksmes principu, vispārēju Kopienų tiesību principu, kas ir pārkāpts, ja līdzīgas situācijas ir izskatītas dažādi vai dažādas situācijas ir izskatītas vienādi, ja vien tāda pieeja nav objektīvi pamatota.

Šajā sakarā uzņēmumu sniegtās sadarbības novērtējuma pakāpe nav atkarīga no pilnībā nejausiem faktoriem. Tādējādi atšķirība attieksmē pret attiecīgajiem uzņēmumiem ir izskaidrojama ar nesalīdzināmām sadarbības pakāpēm, it īpaši, ja ir sniegta atšķirīga informācija vai, ja šī informācija ir sniegta atšķirīgās administratīvā procesa stadijās vai citādos apstākļos.

Turklāt, ja uzņēmums sadarbības ietvaros tikai apstiprina, turklāt neprecīzāk un mazāk izskaidrojoši, tādu informāciju, kuru sadarbības ietvaros jau ir sniedzis cits uzņēmums, šī uzņēmuma sniegtās sadarbības pakāpe, kaut arī zināmā mērā tā ir bijusi Komisijai lietderīga, nav uzskatāma kā salīdzināma ar sadarbības pakāpi, kādu sniedzis pirmais uzņēmums, kurš sniedza minēto informāciju. Paziņojums, kurš zināmā mērā tikai apstiprina jau Komisijas rīcībā esošu paziņojumu, būtiski neatvieglot Komisijas darbu un tādējādi nav pietiekams, lai pamatotu naudas soda apmēra samazināšanu par sadarbību.

(sal. ar 453.–455. punktu)

31. Lai saņemtu naudas soda apmēra samazināšanu par faktu neapstrīdēšanu atbilstoši paziņojuma par sadarbību lietās par aizliegtajām vienošanām D. 2. punkta otrajam ievilkumam, uzņēmumam skaidri jāinformē Komisija, ka tas negrasās pēc būtības apstrīdēt faktus pēc tam, kad ir iepazinies ar paziņojumu par iebildumiem.

Tomēr nav pietiekami ar to, ka uzņēmums vispārēji apstiprina, ka neapstrīd faktus, uz kuriem ir izdarīta atsauce, atbilstoši paziņojumam par sadarbību, ja konkrētā gadījuma apstākļos šis apstiprinājums nav necik lietderīgs Komisijai. Faktiski, lai uzņēmums varētu saņemt naudas soda samazinājumu par sadarbību administratīvā procesa laikā, tā rīcībai

ir jāatvieglo Komisijas uzdevums konstatēt un sodīt Kopienų konkurences noteikumu pārkāpumus.

(sal. ar 504.–505. punktu)